

ИНФОРМАЦИЯ

ЕТИКЕТИРАНЕТО КАТО ПАЗАРНО-ОРИЕНТИРАНА МЯРКА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ БЛАГОСЪСТОЯНИЕТО НА ЖИВОТНИТЕ

В изпълнение на европейските политики (Плана за действие на Общността за защита и хуманно отношение към животните 2006-2010 г.) в държавите членки (ДЧ) се прилагат различни държавни и частни инициативи, с набор от различни инструменти, за насърчаване на хуманното отношение към животните (ХО) – по-добри условия на отглеждане и отношение на хората към тях, и подобряване на тяхното благосъстояние (определя се по показателите, базирани на самото животно – здраве, кондиция, поведение и др.):

Основни инструменти на инициативите за насърчаване на хуманното отношение към животните и подобряване на тяхното благосъстояние

- **Законодателство - държавни регулаторни инструменти:**

- Законодателство на ЕС и национално законодателство на ДЧ – един от най-често срещаните инструменти за насърчаване на хуманното отношение към животните, но задава често само минимални стандарти и повишаването на благосъстоянието на животните е много ограничено;

- **Частни регулаторни схеми, често с етикетирание:**

- Пазарни стандарти с по-високи изисквания за ХО и схеми за етикетирание със и без сертифициране/инспекция от трета страна; (могат да бъдат държавни само за биологичното производство, което е регламентирано законодателно),

- Иновативни или нови схеми с по-високи изисквания за ХО от законодателните;

- **Финансови стимули (частните по-важни от публичните):**

- Директни плащания към фермерите (правителствени схеми) за хуманно отношение към животните с по-високи стандарти от законодателните,

- Информационни/образователни инициативи за повишаване на информираността по отношение на благосъстоянието на животните (повечето са частни и малко на брой са държавните инициативи);

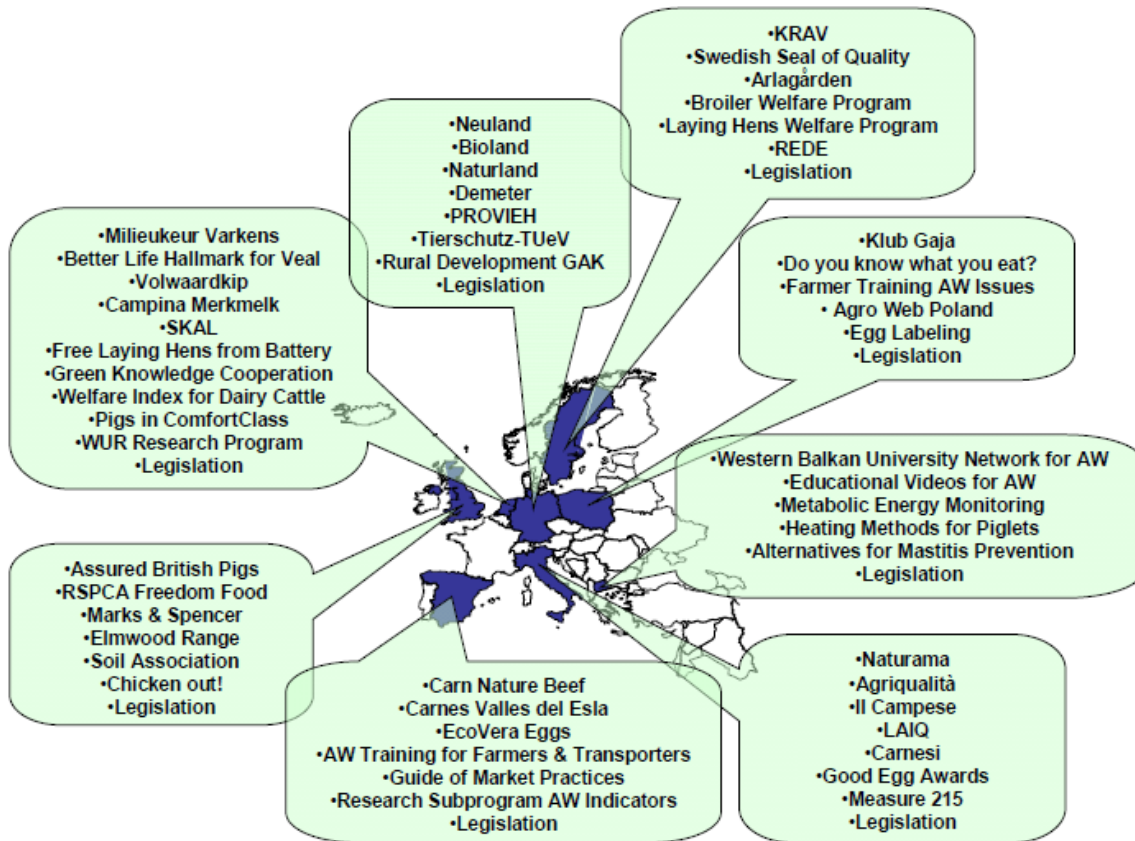
- **Инициативи на индустрията - кодекси за добри практики:**

- Кодекси за добри практики за земеделските производители – без контрол или със сертифициране от трета страна, в комбинация с минимални изисквания за стандартите за ХО, обучение на земеделските работници, мониторинг на здравето на животните;

- **Научни изследвания и разработки:**

- Директно чрез намиране на решения на конкретни проблеми с благосъстоянието на животните,

- Непряко, като се постигне по-голяма информираност на обществеността и индустрията за проблемите, нуждите на животните и тяхното благосъстояние.

Пример за инициативи в сферата на благосъстоянието на животните с различни инструменти, видове животни или животински продукти в Европа¹

Основни участници и заинтересовани страни в регулаторните инициативи за хуманно отношение към животните в Европа са земеделските производители и техните сдружения, големите търговци на дребно (за биологичното земеделие – специализираните търговци на дребно), преработватели и кланици, сертифициращи органи и националните правителства. В нерегулаторните инициативи организациите за хуманно отношение към животните и изследователите имат основна роля.

¹ EconWelfare Project – Analysis of animal welfare initiatives in Europe - Otto Schmid and Rahel Kilchspergerb, FiBL, Research Institute of Organic Agriculture, Frick, Switzerland, otto.schmid@fibl.ch
Ferme Combe d'Humbert, Sonvilier, Switzerland, rahelfelice@hotmail.com (associated with FiBL)

Етикетирането на ХО върху продуктите от животински произход е един от всички изброени инструменти, за подобряване на благосъстоянието на селскостопанските животни и за подобряване на информацията за потребителите относно това как са отглеждани животните. На „**етикета за благосъстояние на животните**“ следва да се изписва начинът на отглеждане на животните и нивото на тяхното благосъстояние.

От години в ЕС тече дебат по тези въпроси – приблизително от приемането през 2002 г. на доклада на Общността относно „*Варианти за етикетиране във връзка с хуманното отношение към животните*“².

Настоящ подход на ЕС към етикетирането на хуманното отношение към животните

Понастоящем съществува само една общоевропейска система за задължително етикетиране на хуманното отношение към животните – тази за яйцата. Подобна класификация и задължително етикетиране на производствените методи не съществува за други видове животинска продукция в ЕС, освен за продуктите от биологичното животновъдство.

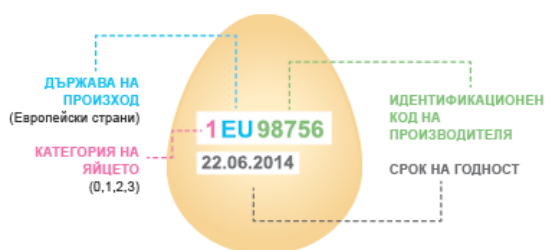
Как законът за етикетиране на яйцата помогна за хуманното отношение към животните

Законодателството за етикетиране на яйцата (Директива на Съвета 1999/74/ЕО³) позволява на потребителите ясно да видят дали яйцата, които купуват, са добити от кокошки отглеждани **в клетки, подово (в обори/халета), свободно на открито или в биологична ферма**. Яйцата от ЕС са маркирани освен за улесняване на избора, но и за проследяване и защита на потребителя.

Чрез лазерната маркировка на яйцето можем да разберем всичко за него:

Поставянето ѝ върху яйцата в търговската мрежа е задължително за всички държави членки на ЕС и съдържа минимум 8 знака.

Схема: Програма "Look the Egg"

² Доклад на Комисията до Европейския Парламент, Съвета, Европейския Икономически и Социален Комитет и Комитета на Регионите - Варианти за етикетиране във връзка с хуманното отношение към животните и създаването на Европейска мрежа от референтни центрове за защита и хуманно отношение към животните {SEC(2009)1433} {SEC(2009)1432}/* COM/2009/0584 окончателен */ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX%3A52009DC0584>;

³ Директива 1999/74/ЕО на Съвета от 19 юли 1999 година за установяване на минимални изисквания за защитата на кокошки носачки (ОВ L 203, 3.8.1999г., стр. 53—57);

- 0, 1, 2, 3: първата цифра показва използвания метод на отглеждане на кокошките-носачки:
  - 0 – Биологично отглеждане,
  - 1 – Свободно отглеждане на открито,
  - 2 – Подово отглеждане,
  - 3 – Отглеждане в уголемени клетки.
- EU (държави от ЕС) – BG, EL, RO: код на държавата на произход (България, Гърция, Румъния).
- 08001 или AG003: това е индивидуален идентификационен номер, който е уникален за всяка ферма, регистрирана и идентифицирана в националния ветеринарен орган (за България е Българска агенция по безопасност на храните);

Най-разпространени и достъпни като цена са яйцата от ферми, в които кокошките се отглеждат **клетъчно (код 3)** или **подово (код 2)**. При много по-благоприятни условия, които задоволяват в по-голяма степен удовлетворяването на етологичните изисквания на птиците, живеят **свободните кокошки (код 1)**, защото се движат на открито, имат гнезда, кацалки и чесалки.

Яйцата с код 0, от **биологично производство**, са два пъти по-скъпи от тези с кодове 3 и 2. Но **при отглеждането на тези носачки не се използват никакви антибиотици и медикаменти**. Те растат в естествени условия, имат достъп до свежа трева за паша, а фуражите, с които се дохранват също са от биологично производство и не съдържат рибено и костно брашно, хормони, оцветители

и генетичномодифицирани организми. Затова в яйцата биологично производство има най-много витамини и минерали, и в същото време няма натрупани остатъци от вредни вещества.

Потребителското търсене на яйца в Обединеното кралство, от алтернативните системи без клетки, се е увеличило много след въвеждането на Директивата за маркиране на яйцата. Това увеличение е накарало индустрията за производство на яйца да инвестира все повече и повече в системите за подово и свободно отглеждане на кокошки, така че сега около 52% от всички яйца в Обединеното кралство, идват от системи без клетки.

При стотиците милиони селскостопанските животни, отглеждани за храна в Европейския съюз всяка година, и все по-широкото медийно отразяване на условията, при които те се отглеждат, все повече се засилва натискът от обществеността и

организациите за защита на животните за **задължително етикетиране на метода за производство на всички животински продукти.**

Както в маркетинговите стратегии за етикетирането, така и в проучванията се изтъква, че значителна част от гражданите желаят да бъдат информирани не само за „физическите качества“, като например съдържанието на желани и нежелани съставки, но също и за други качества на храните, които закупуват, сред които са **етичните фактори, свързани с производството и отношението към животните**⁴.

Потребителите все повече се интересуват и търсят информация за това как животните се третират в стопанствата. Въпреки че съществуват схеми за **доброволно етикетиране на хуманното отношение към животните**, на ниво ЕС няма единна и задължителна система как да се етикетира благосъстоянието на животните и потребителите често се объркват и не са в състояние да разграничат стандартите за хуманно отношение към животните, насърчавани по тези различни доброволни схеми.

Извън тези доброволни схеми, етикетите на много малко продукти предоставят информация на потребителите относно стандартите за благосъстояние на животните.

В много държави-членки на ЕС този сегмент на търсещите качество потребители създава пазарни възможности за продуктите, произведени при по-високи стандарти за хуманно отношение към животните, като самостоятелни критерии за качество, или в съчетание с други характеристики над средното ниво. Особено добър пример за това е **пазарът на биологични храни**, в който хармонизацията на равнище ЕС откри пътя за нов потребителски сегмент: логото за обозначаване на продукти, произведени в съответствие със стандартите на биологичното земеделие, внушава на потребителите доверие относно произхода и качеството на храните, и напитките, които закупуват, а присъствието му върху даден продукт гарантира съответствие с регламента на ЕС относно биологичното земеделие, който гарантира по-високи стандарти за хуманно отношение към животните посредством ефикасни проверки и сертифициране на цялата територия на ЕС.

Известно е, че **освен от цената, покупателните решения на потребителите се влияят и от редица други детерминанти** — междуличностни (култура, обществени норми, социален статус, групови или семейни влияния) и личностни (ангажираност, емоции, мотиви, нагласи, норми, личностни характеристики). По принцип предоставянето на повече информация върху етикетите следва да даде на потребителите възможност за по-информиран избор. От потребителите не може да се очаква да заплатят цената, отговаряща на по-високото качество на продукта, ако не разполагат с надеждни познания относно добавената стойност на продуктите, произведени в съответствие с принципите за хуманно отношение към животните.

Проучването на възможностите за реализация показва, че етикетирането ще донесе желаните резултати предимно ако:

- а) потребителите са надлежно информирани относно значението на етикета;
- б) предоставената информация е лесно разбираема; и
- в) потребителите (или съответните подгрупи) са по принцип заинтересовани от това да разполагат с тази информация при вземането на покупателни решения. Според данни от Евробарометър, такъв е случаят с продуктите, получени от системи за производство, съответстващи на принципа за хуманно отношение към животните.

⁴ Welfare Quality®: Принос на науката и обществото за по-хуманно отношение към животните посредством веригата за качеството на храните – проект, финансиран от ЕС (<http://www.welfarequality.net>).

Етикетирането на месо и млечни продукти трябва да бъде по-ясно

Потребителите, които се интересуват от това откъде идва храната им и как е произведена, трудно намират информация за това – липсващите или неясни етикети тревожно лесно предизвикат объркване и затрудняват потребителите да разберат коя система за отглеждане на животните подкрепят чрез покупките си.

Етикетите на храните са важен начин да се гарантира, че потребителите могат да правят информиран избор за това, което ядат. Задължителното етикетиране може също да спомогне за повишаване на стандартите за хуманно отношение към селскостопанските животни, както и за подходящо признаване и подкрепа на земеделските производители, които отглеждат животни в системи за производство при по-високи стандарти за благосъстояние на животните. Спазването на по-високи стандарти за хуманно отношение към животните създава нови бизнес възможности за производителите, при същевременно отчитане на етичните и културни измерения на въпроса. Биологичното земеделие и доброволно прилаганите схеми, като например „Label Rouge“ или „Freedom Food“ (понастоящем RSPCA Assured), представляват конкретен пример за подобни бизнес възможности.

Яйцата, на които по закон е ясно обозначен начинът на производство, са чудесен пример за това. Минаха 14 години от въвеждането на задължително етикетиране на яйцата и е крайно време потребителите да **получават такава информация и за месото и млечните продукти.**

Доколко полезни са по-ясните етикети на месото и млечните продукти

Все повече се увеличава необходимостта от въвеждането на задължително етикетиране на всички животински продукти – ясно, фактологическо и просто, което да улеснява потребителите да разберат как е било отглеждано животното, така че те да могат да направят информиран избор за покупката си.

В много държави членки фермерите, хранителната промишленост и големите търговци работят във все по-тясно сътрудничество със специалисти в областта на хуманното отношение към животните и като резултат, на пазара има множество доброволни схеми за етикетиране на благосъстоянието на животните и се очакват решения и за първия задължителен етикет.

Как можем да помогнем за насърчаване на по-голямо благосъстояние с нашия избор

В тази насока обнадеждаващо за търсещите потребители е, че в неотдавнашната си книга „Здраве и хармония“ правителството на Обединеното кралство вече е признало значението на метода на етикетиране на производството като инструмент за подпомагане на информирането на потребителите в Англия.

Потребителите имат право да започнат да променят в момента статуквото чрез покупките, които правят в супермаркетите всеки ден. Като избират да купуват месни и млечни продукти, етикетирани, че животните са отглеждани при по-високи стандарти за благосъстояние, по **съществуващите доброволни схеми** като сертифицирани от **RSPCA Assured** и **Red Tractor** в Обединеното кралство, **Label Rouge (Red Label)** във Франция, **Neuland** в Германия, **Beter Leven** в Холандия, и **Bedre Dyrevelfaerd** в Дания и др. те дават посланието директно на търговците на дребно, че това е, което искат.

Bedre Dyrevelfaerd в Дания и др. те дават посланието директно на търговците на дребно, че това е, което искат.

Freedom Food/RSPCA Assured

Една от най-старите и популярни доброволни схеми за сертифициране на по-

високите стандарти за хуманно отношение във фермите е **Freedom Food** (започнала от 1994 г до май 2016 г.), а понастоящем наречена **RSPCA Assured** на Английското кралско дружество за защита на животните от жестокост (RSPCA) в Обединеното кралство. Етикетът на Freedom Food/RSPCA Assured е признат от много

потребители в Обединеното кралство и в други държави. Фермите се проверяват за

строгите стандарти за благосъстояние на животните и сертифицират от екип от оценители на RSPCA. **Само продукти от животни, отглеждани във ферми, които отговарят на стандартите на RSPCA, могат да бъдат обозначени като RSPCA Assured. Това включва показатели като пространство, светлина, постелки, транспорт и хуманно клане – стандартите за благосъстояние на RSPCA обхващат целия живот на животното, от здравето и храненето до околната среда и грижите. Схемата има повече от 3000 членове в животновъдството (всички видове селскостопански животни) и производството на храни.**

- Стандартите на RSPCA за ХО:
  - са основани на научни изследвания, ветеринарни съвети и практически опит в земеделието – постоянно се осъвременяват;
  - са напълно независими от хранителната и селскостопанската промишленост;
  - всички селскостопански животни трябва да имат добър живот и да бъдат третирани със състрадание и уважение;
  - обхващат всички видове селскостопански животни и надвишават изискванията на законодателството на Великобритания и ЕС;

- 1016 стопанства с кокошки носачки (52,5% от всички кокошки носачки във Великобритания), 669 ферми с бройлери (от 2008 г.);
- Производителят се компенсира за направените по-високи разходи.

Други схеми с частни стандарти за ХО със силна връзка с големите търговци на дребно

- Италия (IT) – *Naturama (Esselunga)* - търговци на едро, силна марка с висок пазарен дял, яйца, бройлери, говеждо месо),

- *Good Egg Awards* (от 2007 г. насам наградата „Добро яйце“ се присъжда на компании, които са поели ангажимент (в рамките на пет години) да използват/продават яйца от кокошки отглеждани без клетки. Такава награда има и за свиневъди, птицевъди, за отглеждане на зайци и млечни крави при по-високи стандарти за ХО, както и за търговци или учени новатори с принос към сферата. Наградата се дава от *Compassion in World Farming* – НПО за защита на животните в сътрудничество с няколко големи търговски компании; цената на продуктите може да е по-висока поради по-високите стандарти за ХО),

- Нидерландия (NL) – *Volwaard kip* (Сътрудничество на фермери, неправителствените организации за защита на животните и промишлеността, „здравя бройлери с достъп до външно пространство, пазарна ниша),

- Обединеното кралство (UK) – *Mark&Spencer* (голяма търговска верига на дребно, собствена схема за гарантиране на по-високи стандарти за ХО във фермите, включително и на вносните продукти),

- UK – *Elmwood Range* (подобрани стандарти за ХО, собствени стандарти + стандартите на *Freedom Food/RSPSA Assured*, пазарна мощ/голям пазарен дял),

- UK – *Soil Association* (биологично производство със стандарти по-високи от законодателството в ЕС, отчасти работят в сътрудничество с някои супермаркети),

- Новият стандарт *GLOBALG.A.P* (бизнес стандарти на големите търговци, въздействие в световен мащаб).

Схеми с частни стандарти за ХО със силна връзка със специализирани търговци на дребно

- Германия (DE) – *Neuland* (най-високи стандарти за благосъстояние на животните в Германия, къси вериги на доставка на храни),

- DE – всички немски стандарти в биологичното производство: *Bioland, Naturland, Demeter* (всички животински продукти, фермерите имат водеща роля),

- DE – *Free of chick Culling* – схема в яйценосното птицевъдство, при която не се умъртвяват мъжките пиленца, като полът на пилето се открива още в яйцето с метод, разработен от - нова от 2018 г.

- Италия (IT) – *Carnesi* (биологично производство на месо, частна фирма),

- Нидерландия (NL) – *Milieukeur Varkens* (Хранително-вкусова промишленост + НПО, свинско месо, стандарти с точкови/бонус системи, къси вериги),

- Полша – Програма за качество на месото - схема за осигуряване на качество на месото при по-високи стандарти за благосъстояние на животните, производители на говеждо месо + верига търговци),

- Швеция (SE) – *Arlagården* (млекопроизводители, схема за гарантиране на качеството, основаваща се на законодателството на Швеция за хуманно отношение към животните с активно проследяване на спазването на стандартите),

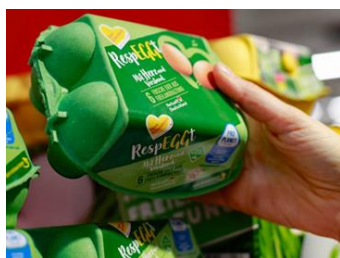
- Испания (ES) – *Carnes Valles del Esla* (група земеделски производители, пазарна ниша),

- Испания (ES) – пазари за животни (ръководени от *LM-Association*, прилагат ръководство за добри практики със стандарти за хуманно отношение към животните).

SELEGGT - Ендокринни тестове (<https://seleggt.de>)
<http://www.seleggt.com/seleggt-procedure-technologies/>

Спечели “Награда за най-добра иновация” за ангажимента за защита на животните; „Compassion in world farming” връчи наградата в Париж

Ентусиазмът в Германия:

Поради това че новата технология, разработена от SELEGGT, с финансиране от Министерството на храните и селското стопанство, позволяваща на люпилните да идентифицират пола на пилетата, преди да се излюпят, съвсем скоро ще е достъпна за индустрията, като услуга с неутрални разходи – патентованият процес ще бъде достъпен за първите люпилни през 2020 г., германският федерален министър на храните и селското стопанство Юлия Клокнер (Julia Klöckner) изказа задоволството си, че това би било отдавна чаканият „страхотен“ ден за хуманно отношение към животните в Германия! По този начин Германия ще зададе темпото на развитие на бранша в Европа.

гр. София, 1618, бул. ”Цар Борис III” № 136

<http://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

тел. 02/4273056

Въпреки че все още малко люпилни използват процедурата, Клокнер е оптимист, че методът ще бъде използван широко.

В Германия супермаркетите вече продават яйца от „**кокошки без братя**“.

Първите яйца, произведени по новия метод, ще са на разположение през ноември 2018 г. в 223 супермаркета Rewe и Penny в Берлин. До следващата година всички 5 500 магазина на веригите супермаркети ще продават т.нар. „Respeggt-Free range-Eggs“. Заместник-главният изпълнителен директор на групата REWE Jan Kunath заяви: “През следващата година нашите клиенти ще могат да купуват т.нар. „Respeggt-Free range-Eggs“ постепенно в цяла Германия.

Обещанието

Етикетът „RespEGGT“ (или „уважавай яйцето“)⁵ обещава: „Без жертване на петлета“. Благодарение на пълната проверка по веригата за доставки е гарантирано, че само продукти, които отговарят на изискването за „Без жертване на петлета“, имат право да получат етикета.

Етикетът

Потребителят може да бъде сигурен, че етикетирани яйца за консумация идват от верига за доставки, която изцяло отговаря на принципите на спазването на обещанието. Чрез внедряване на технология се гарантира, че всяко яйце с етикет „RespEGGT“ е напълно проследено и проверено за спазване на обещанието. Етикетът означава, че чрез метода на SELEGGT полът е определен още на 9 ден от инкубирането и яйцата с мъжки ембриони са преработени във високопротеинова храна за продуктивни животни.

В този случай на яйцето също ще бъде поставен подходящ печат за по-нататъшна идентификация.

Кой има право да отпечата етикета на своя продукт? Какви са изискванията за сертифициране? Отговорният етикет „Без жертване на петлета“ е търговска марка, собственост на SELEGGT GmbH.

По принцип всяка компания, която отговаря на изискванията, може да обозначи продуктите си с този етикет. Едно от основните изискванията е, че храните, съдържащи яйца или яйчни продукти, етикетирани с този етикет за уважение, произхождат от ферми за кокошки носачки, в които е отстранено умъртвяването на еднодневните пилета.

Германското правителство обмисля вече въвеждане на забрана за унищожаване на петлетата (още повече, че унищожаването на петлетата противоречи на германското законодателство за защита на животните) веднага щом новата технология бъде въведена успешно в практиката и удовлетворява изискванията на птицевъдния бранш.

Някои етикети на частни сертификационни схеми за ХО в САЩ

MEET OUR NEW LOGO

⁵ Игра на думи – названието „Respeggt“ съчетава в себе си двете думи „respect“ – уважение и „egg“ – яйце.

Повече „сърца“ – по-добро хуманно отношение към животните

Първата доброволна схема за етикетиране на ХО върху продукти от свинско месо в Дания тръгна на пазара в средата на 2017 г. Етикетът е с три зелени сърца – ако и **трите сърца са плътно зелени** – това означава, че свинете са отглеждани при най-високите възможни стандарти за ХО, а ако **само едното сърце е плътно зелено** – то все пак стандартите за ХО са

по-високи от законодателните и свинете се радват на по-голяма площ и прясна слама. Основно изискване по схемата е свинете да са с цели опашки – никакво рутинно подрязване на опашките не е разрешено. Фермерите са длъжни всеки ден да предоставят на свинете прясна слама за ровене и гнездене, свинете майки се отглеждат свободно в оборите и прасетата не се транспортират повече от 8 часа до кланицата. За да се постигнат трите пълни зелени сърца от етикета, фермерът не трябва да отбива прасенцата преди 28-ия ден, следва да предостави широк бокс за опрасване и да осигури на прасенцата площи за разходка на открито.

Схемата е разработена от Датското общество за благосъстояние на животните (Danish animal welfare society - Dyrenes Beskyttelse), Danish Crown - голям производител на свинско месо, Dansk Supermarked Group – търговска верига, De Samvirkende Købmænd (търговска асоциация на датските търговци на дребно), Danske Slagtermestre (асоциация на месопреработвателите) и веригата супермаркети Lidl и Aldi.

Новият етикет генерира добавена стойност – по-високата цена се очаква да бъде поета от потребителите, които са заинтересовани да купуват продуктите „сърца“. За продукт с етикет с едно сърце цената ще бъде с около 15-20% по-висока, а продуктите от биологично производство и от отглеждани изцяло навън животни, които получават 2 и 3 сърца, поради високата си цена запазват по-малка пазарна ниша.

Датският Съвет по селско стопанство и храни⁶ подкрепя тази схема на етикетиране, като смята, че с тази пазарно-ориентирана мярка се популяризира хуманното отношение към животните и се дава по-ясна информация на потребителите. Преди пускането на етикета, Съветът е направил социологическо проучване (чрез TNS Gallup) на потребителските нагласи и резултатите показват, че 70% от датчаните се интересуват от благосъстоянието на животните и често мислят по въпроса. Също така нивото на благосъстояние на животните играе основна роля в определяне на покупателните решения на датчаните. 60% от датските потребители биха искали по-ясна информация на етикета и в отговор на тези им очаквания е разработена схемата за етикетиране на благосъстоянието на свинете.

Три месеца след излизането на етикета на пазара се отбелязва огромен интерес от страна на потребителите, засилено търсене на продуктите с по-висок стандарт на ХО и етикетът се смята за най-свежата новост на пазара на прясно месо след пускането на етикета за биологично производство. Етикетът за ХО освен това се ползва с одобрението и подкрепата на най-престижните ресторанти и на фермерските пазари.

Схемата с „трите сърца“ е широко възприета от датската свиневъдна индустрия, но един от големите търговци (Coop), с 37% пазарен дял, използва своя схема и етикет за ХО, които се прилагат за свинско, птиче месо и яйца, говеждо месо и мляко и млечни продукти. Coop смятат, че тяхната схема е по-добра и ще доведе до съществено подобряване на благосъстоянието на селскостопанските животни.

⁶ Датският Съвет по селско стопанство и храни (Danish Agriculture & Food Council) представя селскостопанската и хранителната промишленост на Дания, включително компании, асоциации на търговци и земеделски производители.

Франция: Първа схема за етикетиране на благосъстоянието на домашните птици

В края на 2018 г. френският гигант за търговия на дребно *Casino Group*, който притежава марки като *Monoprix*, стартира първата схема за етикетиране на хуманното отношение към животните във Франция. От 2013 г. *Monoprix* е първият търговец на дребно, който изважда от продажба яйцата от кокошки, отглеждани клетъчно и започват да продават само яйца от кокошки отглеждани свободно или от биологично производство.

Етикетът представя четири нива на хуманно отношение към животните (А, В, С и D), които оценяват процесите, гарантиращи значително подобряване на благосъстоянието на животните и надхвърлят

законовите изисквания.

Четири нива са: **A** - превъзходно, **B** - добро, **C** - сравнително добро и **D** - стандартно.

Нивата А, В и С гарантират значително подобрене на хуманното отношение към животните, а нивото D е стандартното ниво в съответствие с действащото законодателство.

Етикетът се поставя върху опаковката на цели пилета или птиче месо, близо до етикета за тегло и цена, и от декември 2018 г. се предлага в магазините на супермаркетите *Géant Casino* и *Casino Supermarchés*.

Схемата за етикетиране е разработена от *Casino Group* съвместно с три независими организации, признати за техния опит в полза на хуманното отношение към животните (*Compassion In World Farming France-CIWF* Франция, *La Fondation Droit Animal, étique et sciences-LFDA* и асоциацията *reuvre d'Assistance aux bêtes d'Abattoirs - OABA*).

Новият етикет, безпрецедентен във Франция, има за цел да повиши прозрачността по отношение на благосъстоянието на животните, условията за отглеждане, транспортиране и клане и следователно да даде ясна и надеждна информация на потребителите, както и да се оцени подobaващо труда на фермерите.

Casino Group си поставя за цел да провежда активна политика за подобряване на хуманното отношение към животните във веригата си за доставки на храни и да отговаря на очакванията на съвременното общество, като води диалог с различните заинтересовани страни, включително НПО, ветеринарни специалисти, доставчици и производители, търговци, потребители и служители.

Схемата за етикетиране е разработвана в продължение на две години и се основава на референтна таблица, включваща 230 показателя за хуманно отношение към животните (включително гъстота на отглеждане, достъп до външни площи, грижи за животните, здраве и поведение), които отчитат всички етапи от живота на животното: раждане, размножаване, транспорт, клане. Спазването на показателите се проверяват от независими външни контролни организации, на всички производствени етапи.

Партньорите, разработили етикета за ХО, се надяват, благодарение на информацията, предоставена на потребителите, значително да се подобри положението на селскостопанските животни, (по подобие с етикетирането на яйцата) и животновъдите да получат резултат от работата си. Тази схема на етикетиране може да бъде приложена и към други категории продукти от животински произход и би могла да

се използва като национален референт (дори европейски) за въвеждането на хармонизирана система за етикетиране на хуманното отношение към животните.

Изследванията показват, че 98% от френските граждани считат, че благосъстоянието на селскостопанските животни е важно и дори много важно, а 96% подкрепят етикетирането на хуманното отношение към животните върху месото и млечните продукти в зависимост от технологията на отглеждане.

Много от съществуващите доброволни схеми за сертифициране и етикетиране на ХО към животните, макар да са насърчавани от организациите за защита на животните и дори да получават награди от тях, са също и остро критикувани от други. Сред критиките на тези защитни организации се изтъква, че тези схеми не подкрепят достатъчно алтернативните системи на отглеждане на животни, а продължават да насърчават развитието на индустриалното животновъдство, в чиито условия никога не могат да се поддържат наистина принципите на „Петте свободи“ за животните – животните се пранят най-често със сухи пелети всеки ден, което не удовлетворява необходимостта им от дъвчене, нямат възможност за манипулиране и ровене, малките животни се отнемат от майките им преди да бъдат отбити, много често условията в големите халета и обори са далеч от естествените, пренаселването, малки боксове, които ограничават естествените движения на животното, прилагат се рутинно хирургически процедури – кастриране, скъсяване на човките, опашките, изисква се почти постоянно прилагане на антибиотици или други лекарства за контрол на болести.

Възможността за обща схема на ЕС за етикетиране във връзка с хуманното отношение към животните

Предизвикателствата за разработване на единен етикет на ниво ЕС са многобройни. Някои от действащите схеми за етикетиране вземат предвид, наред други стандарти за качество, като например биологичното земеделие или опазването на околната среда, и изискванията за хуманно отношение към животните. По тази причина е необходимо да бъде разгледана внимателно евентуалната добавена стойност от прилагането на една схема на ЕС за етикетиране във връзка с хуманното отношение към животните спрямо съществуващите схеми, както и как да бъде избегнато евентуално припокриване.

Някои заинтересовани страни поддържат тезата, че колкото повече частни схеми за етикетиране на хуманно отношение към животните съществуват на пазара за търговия на дребно, толкова по-голяма е необходимостта от определяне на методология за оценка и сравнение на стандартите за хуманно отношение към животните.

Това повдига въпроса дали разпространението на частни схеми на национално равнище повдига някакви проблеми от спешен характер, които биха оправдали създаването на такава схема на равнище ЕС. Очевидно една обща за ЕС схема, която би позволила да се избегне фрагментирането на вътрешния пазар, както и да се улесни вътреобщностната търговия, ще трябва да докаже способността си да внесе допълнителни ползи, както за съществуващите частни схеми, така и за съществуващата законодателна рамка в областта на биологичното земеделие, без да накърнява тяхното функциониране.

Въз основа на анализите, проведени от Комисията, доброволните схеми за етикетиране са позволени според правилата на СТО, при условие че са пропорционални и отворени и за производителите от трети страни, докато задължителното етикетиране може да срещне повече препятствия в рамките на СТО. С оглед на ангажиментите на ЕС в областта на международната търговия е важно да се разгледат начини, с които да се

гр. София, 1618, бул. "Цар Борис III" № 136

<http://corhv.government.bg>, corhv@mzh.government.bg

тел. 02/4273056

гарантира, че ако даден продукт, произведен извън ЕС, отговаря на производствените изисквания на ЕС, той ще се счита за отговарящ на условията за участие в схема за качество на ЕС, както и че последната е в съответствие с ангажиментите на ЕС в рамките на СТО.

Други научни становища и актуална информация от областта на здравето, хуманното отношение и благосъстоянието на животните, антимикробната резистентност, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига:

Новите Европейски депутати изискват законодателни решения за подобряване благосъстоянието на животните

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=907

Стратегия на ЕС за хуманно отношение към животните (2012 – 2015 г.) – оценка

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=881

Какво да правим с братята на кокошките носачки?

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=756

Нова инициатива в Европа за подобряване благосъстоянието на бройлерите и стриктно прилагане на законодателството

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=744

Кокошките носачки събраха науката и практиката в търсене на иновации за благосъстоянието на животните

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=773

Химикалите в домакинството и химическите замърсители влияят върху плодовитостта при хората и при кучетата

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=829

Алтернативни методи заменящи от части изпитванията върху животни и оценката на безопасността на химикалите и продуктите за хуманната и ветеринарната медицина и растителната защита

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=761

В очакване на края на една жестока практика - кога ще спре масовото умъртвяване на нежелани петлета от птицевъдната индустрия (Част I и част II)

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=96

http://corhv.government.bg/?cat=27&news_id=193

Както и други материали:

<http://corhv.government.bg/>

<http://corhv.government.bg/?cat=27>

<http://corhv.government.bg/?cat=71>

Използвана литература и повече подробности:

1. **France: First welfare labelling scheme for poultry** – Poultry World, Dec 12, 2018 Tony McDougal - Freelance Journalist;
2. <https://www.poultryworld.net/Meat/Articles/2018/12/France-First-welfare-labelling-scheme-for-poultry-370760E/?cmpid=NL/worldpoultry/2018-12-17/France: First welfare labelling scheme for poultry>
3. **Method of production labelling on animal products** - 06.08.2018
4. https://www.rspca.org.uk/whatwedo/latest/details/-/articleName/2018_08_06_production_labelling_animal_products
5. <https://www.berpscaassured.org.uk/>
6. **How RSPCA Assured works** – <https://www.rspcaassured.org.uk/about-us/how-rspca-assured-works/>
7. **Labelling related to animal welfare European Commission**
8. https://ec.europa.eu/food/animals/welfare/other_aspects/labelling_en
9. **Farm assurance schemes - Viva!** – registered charity, Bristol, UK; <https://www.viva.org.uk/farm-assurance-schemes>
10. **Decoding Animal Welfare Labels** - <https://cuesa.org/article/decoding-animal-welfare-labels>
11. **Програма на Асоциацията на земеделските производители в България и ЕС „Look the Egg@“** - <http://www.lookattheegg.eu/Main/Programme>
12. **A consumer's guide to food labels and animal welfare** - Animal Welfare Institute, Washington, USA, <https://awionline.org/content/consumers-guide-food-labels-and-animal-welfare>;
13. **Danish Crown reports animal welfare label success** – Global Meat news.com, by Aidan Fortune, 24.09.2017 - <https://www.globalmeatnews.com/Article/2017/09/25/Danish-Crown-reports-animal-welfare-label-success>
14. **Logo of Danish government-backed pork welfare label revealed** - Global Meat news.com, by Oscar Rousseau, 4.11.2016 - <https://www.globalmeatnews.com/Article/2016/11/04/Logo-of-Danish-government-backed-pork-welfare-label-revealed>
15. **Denmark launches three star pork label for animal welfare** - Global Meat news.com, by Poorna Rodrigo, 29.06.2016, <https://www.globalmeatnews.com/Article/2016/06/30/Denmark-launches-three-star-pork-label-for-animal-welfare>
16. **Как може да разпознаем хуманните яйца по етикета**, Сдружение „На Ти с Природата“, България, <http://www.iwns.org/index.php?id=252>
17. **Labelling related to animal welfare**, European Commission;
18. https://ec.europa.eu/food/animals/welfare/other_aspects/labelling_en;
19. **Animal welfare: How to make an informed choice**, European Commission,
20. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_factsheet_2009_en.pdf
21. **Method of production labelling on animal products**
22. https://www.rspca.org.uk/whatwedo/latest/details/-/articleName/2018_08_06_production_labelling_animal_products
23. **EU-funded initiative ECONWELFARE** (Good animal welfare in a socio-economic context: Project to promote insight on the impact for the animal the production chain and society of upgrading animal welfare standards) <https://www.narcis.nl/research/RecordID/OND1343255>;
<https://cordis.europa.eu/project/rcn/87806/results/en>;
http://old.eaap.org/Previous_Annual_Meetings/2010Crete/Papers/04_Kilchsperger.pdf

15.07.2019 г.

д-р Мадлен Василева

Център за оценка на риска по хранителната верига